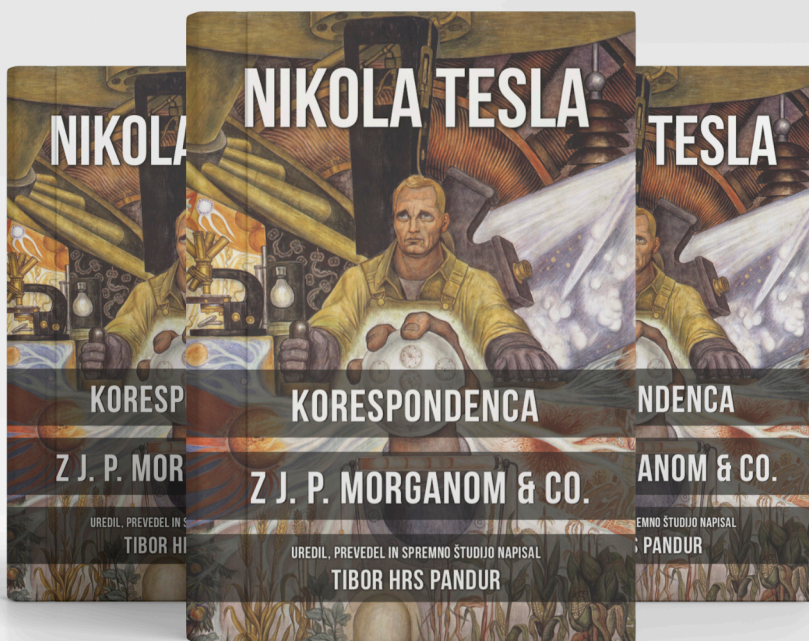

Obvestilo za medije / 21. avgust, 2023

NIKOLA TESLA: KORESPONDENCA Z J. P. MORGANOM & CO.

Rekonstrukcija celotne ohranjene korespondence med Nikolo Teslo in vodilnima predstavnikoma bankirske dinastije in komercialne banke J. P. Morgan & Co. (J. P. Morganom in njegovim naslednikom J. P. Morganom jr.) na podlagi različnih arhivov (predvsem Teslovega osebnega arhiva v Muzeju Nikole Tesle v Beogradu in arhiva Morganove knjižnice in muzeja v New Yorku ter drugih arhivov v ZDA) je prva objava tega materiala v svetovnem merilu in prvi prevod tega gradiva v slovenski jezik.

Pisma spremljajo kratke biografije Teslovih naslovnikov in izčrpne opombe, ki kontekstualizirajo številna zgodovinska, biografska in tehnična ozadja, knjiga pa vključuje tudi prevode vseh dostopnih prilog, ki jih je Tesla s pismi posredoval: izrezke iz časopisov, nekatere Teslove (doslej neprevedene) ključne članke in poročila, ki osvetljujejo tudi njegova širša humanistična prizadevanja: članek Brezžični prenos električne energije (1904), članek Prenos brezžične energije kot sredstvo pospeševanja miru (1905) in Čudežni svet, ki ga bo ustvarila elektrika (1915); izrezke člankov o delovanju njegovih edinstvenih turbin in brzinomerov ter drugih izumov, citate iz Teslove patentne dokumentacije, koncepte za obrambne sisteme, s katerimi se je ukvarjal proti koncu življenja, Teslove izjave ob patentnih pravadah glede prvenstva izuma radia na velike razdalje, doslej neobjavljeni intervju o nekaterih vidikih prve svetovne vojne, priporočila sodobnikov ter izbrane fotografije njegovih eksperimentov, izumov in projektov.

Na naslovnici je detajl murala Diega Rivere Človek na razpotju (El hombre en el cruce de caminos), 1934 (zbirka INBA, Museo del Palacio de Bellas Artes – Muzej palače lepih umetnosti, Ciudad de México).

Tibor Hrs Pandur

Priloge na koncu posameznih razdelkov knjige obsegajo prvo objavo celotnih korespondenc med Teslo in dvema dodatnima investitorjema T. F. Ryanom in H. C. Frickom, ter tehnični povzetek razvoja Teslovih brezžičnih tehnologij glede na nekatera znana načela domnevnega delovanja postaje Wardencllyffe na podlagi sodobnih rekonstrukcij vodilnih inženirjev in teslogov.

Korespondenca se nanaša na obdobje med 1900 in 1934 ter dokumentira ekonomsko in družbeno-politično ozadje Teslovega poskusa vzpostavitve prototipa postaje Wardencllyffe, s katero je želel človeštvu zagotoviti dostop do brezžične energije, ki ne bi vključevala potrate ali »uničevanja kateregakoli materiala«, pokriva pa tudi ozadje razvoja Teslove turbine, ki ga je s posojili podprl J. P. Morgan jr.

Ker sta oba Morgana Teslo sprva finančno podprla, a zaradi kompleksnih psiholoških, zgodovinskih in politično-ekonomskih razlogov, povezanih tudi z onemogočanjem in ukalupljanjem prelomnih tehnologij v reprodukcijo obstoječih (ob)lastniških razmerij, nadaljnjo podporo prekinila, korespondenca omogoča edinstven vpogled v eno izmed večjih tragedij 20. stoletja. Analizo tega ozadja, tako kot odgovor na ključno vprašanje, zakaj je Morgan svojo podporo Teslovem projektu, s katerim je želel preobraziti energetske-družbeni stroj človeštva, prekinil, najdemo v izčrpni uvodni študiji, ki osvetljuje tudi nekatera nova dognanja povezana s podzemno konstrukcijo in zasnovo stolpa Wardencllyffe, sooča pa tudi etični in politični drži Tesle in Louisa Adamiča in njun kompleksen odnos sredi medvojnega obdobja prve polovice dvajsetega stoletja.

Mladen Dolar o knjigi:

"Knjiga z nekam tehničnim naslovom Nikola Tesla: Korespondenca z J. P. Morganom & Co. dejansko skriva veliko zgodbo, ki ima vse prvine znanstvene fantastike, trilerja, zgodovinskega romana, sociološke študije, prepleta znanosti in biznisa in je tako edinstvena in neverjetna, kot je lahko samo resničnost, ne fikcija.

Nasproti si stojita čudaški znanstveni genij, eden najbolj markantnih v vsej zgodovini, in dobičkarski bančnik (pravzaprav dva, oče in sin), prvi s kolosalnim utopičnim projektom brezžičnega prenosa energije, ki bi lahko zagotovil prosto dostopno energijo po vsem planetu, a bi za to potreboval velike investicije, drugi s kalkulantsko pridobitniško pametjo, ki je ime J. P. Morgan uveljavila kot zaščitno znamko ameriškega bančništva. Morda najambicioznejši projekt v vsej zgodovini v današnjih časih neposredno preteče ekološke katastrofe zveni kot utopične sanje o globalni odrešitvi – toda ali so bile vse samo sanje, ki so se razbile na trdih čerih financiranja, ali pa v njih nemara tiči moment najspektakularnejše tragično zamujene priložnosti?

Tibor Hrs Pandur, avtor najtemeljitejše zgledne monografije o Teslovem delu v slovenščini, s to knjigo nadaljuje svoje strastno, zavzeto in natančno raziskovanje njegovega izjemnega dela in nam ponuja vpogled v eno najbolj neverjetnih zgodb modernih časov."

61. pismo Nikole Tesle J. P. Morganu, s 17. februarja 1905

Kopija.

New York, 17. februar 1905

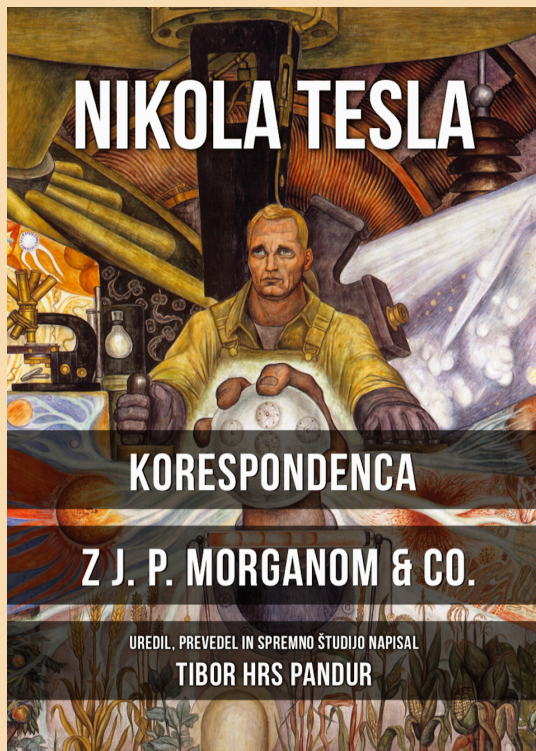
Spoštovani g. Morgan,
naj vam znova pojasnim.

Izpopolnil sem največji izum vseh časov – prenos električne energije brez žic na katerokoli razdaljo, delo, ki mi je vzelo deset let življenja. To je dolgo iskani kamen modrosti. Dokončati moram postajo, ki sem jo zasnoval, in človeštvo bo z enim zamahom napredovalo za stoletja. Jaz sem trenutno edini človek na tej Zemlji, ki ima edinstveno znanje in sposobnost, da lahko doseže ta čudež, naslednji pa se morda ne bo pojavil še nadaljnjih sto let. Prišlo je do dolge in boleče zamude. Moji živci niso iz železa, in vse to znanje in veščino lahko svet za zmeraj izgubi. Prosim, ne zavlačujte več z odločitvijo, kakršnakoli že bo. Pomagajte mi dokončati to delo ali pa umaknite ovire na moji poti.

Srčno sem se razveselil, ko sem vas včeraj videl tako odličnega zdravja.

Dobri ste še za nadaljnjih dvajset let aktivnega življenja.

Vdano vaš
N. Tesla

NIKOLA TESLA: KORESPONDENCA Z J. P. MORGANOM & CO.

Uredil, prevedel in spremno študijo napisal
Tibor Hrs Pandur
1. izdaja

Izvirniki: osebni arhiv Nikole Tesle Muzeja Nikole Tesle v Beogradu, arhiv Kongresne knjižnice v Washingtonu (Library of Congress, Washington D. C.), arhiv Morganove knjižnice in muzeja v New Yorku (The Morgan Library and Museum, Archives of The Pierpont Morgan Library, New York) in arhiv Javne knjižnice v New Yorku (New York Public Library).

Strokovna sodelavca: Matej Mertik in Andrej Detela

Jezikovni pregled: Mateja Dermelj

Urednik: Aljaž Krivec

Oblikovanje: Boris Balant

Prelom in priprava za tisk: Mateja Omerzel

Založnik: Založba Litera, Maribor, 2023

Zanj: Orlando Uršič

Knjiga je izšla s pomočjo ZRC SAZU in prevajalske ter delovne štipendije Javne agencije za knjigo RS za ustvarjalnost na področju leposlovja iz naslova knjižničnega nadomestila za leto 2020.

Založba Litera, Turnerjeva ulica 17, 2000 Maribor, t +386 41 398 916, e pr.litera@gmail.com